

Genialen, zaljubljen, blazen

ZALA DOBOVŠEK

Zlavljenje nemškega romantičnega pesnika Friedricha Hölderlina (1770–1843) je bilo fantastično, predstava (ali še bolje, teater) samo po sebi, obrobjeno z membrano ekstremne rahločutnosti in utrjeno z izčističenim globinskim umom. Upesnjeval je svoje življenje tako dolgo in krčevito, dokler ga ni svinčena domišljija preseгла, potlačila v podrejeni položaj in pahnila v norost.

Poetična drama oziroma dramska pesnitev *Stolp Iva Svetine* je biografska pripoved, toda ne dokumentarna v čistem pomenu, saj je z visoko jezikovno oblikovanostjo, poetičnostjo in veržno ritmizacijo nedvoumno uperjena v polje iluzije in baročne slavo-spevnosti. Pesnikov portret Svetina izrisuje kronološko dosledno, z avtorsko pisavo pa že izvaja gesto čaščenja, do Hölderlina ostaja relativno nekritičen, zastavi ga kot absolutno žrtev versko blazne matere (odigra jo Draga Potočnjak), pristranskega okolja in destruktivne ljubezenske izkušnje. Kot idealni, ilustrativni, malo-dane kavzalni romantični lik. Režiser, scenograf, kostumograf in oblikovalec lutk Silvan Omerzu se ob dramaturški podpori Olge Kacjan na vsebinski ravni tega svetobolja čvrsto oklepa, v uprizoritveni formi pa se prepoznavno razdvaja med lutkovno animacijo in igro. Dogajalni tok z obeh strani zameji s formo »čistega« pristopa marionetnih in senčnih lutk, z njimi poudarja časovna preskoka – Hölderlinov čas otroštva in sklepni narativni prelom. Centralna animacija (Iztok Lužar, Maja Kunšič, Marko Velkavrh) pa v uprizoritev posega kot sekalna digresija, ki iz drugega plana vse bolj rine v ospredje, fiktivna lika Hiperiona in Diotime kot fantazemski projekciji ljubimcev vzporedno z blaznostjo pesnika postajata pomensko vse bolj središnji figuri. Kot zasebni učitelj se namreč Hölderlin nesmrtno zaljubi v učenčevo mater Susette (z nenehno rahločutnostjo in moralno razpetostjo jo odigra Nataša Tič Ralijan), spletko kaj kmalu zatipa njen posesivni mož, bankir Gontard (zapet, brezpogojen in principalen Sandi Pavlin), in visokoletiča, dokaj optimistična skrivna romanca zdrsi v brodolom. Kar najbrž ne bi bilo tako usodno, če se ne bi s tem nepovratno mračil tudi pesnikov um. Povezovalna nit med emocionalnimi in umetniškimi eksapadami pripada Isaaku von Sinclairju (Robert Prebil), kolegialnemu podporniku Hölderlina, ki je sicer podjeten in zagnan, manj pa čustveno razumevajoč in občutljiv. Prepleteni svet genialnosti, norosti, zaslepljenosti in vdaje Matija Vasti kot Friedrich Hölderlin obvladuje tako na telesni, gestikularni ravni in vzvišeni diktiji kot tudi skozi razberljivost psihičnih nians.

Besedilo, ki pomensko in simbolno prekipeva, zahteva obilo pozornosti. In postavitev, izrazito upočasnjena v pedantnosti, precej potrpežljivosti. Tako rekoč sakralna govorna podoba in meditativna igra, vštric s fragmentarno lutkovno metodologijo, sestopata v pokrajino, kjer se zgodovinski, intimni in psihološki registri intenzivno križajo, vendar ta jukstapozicija zaobide prioriteto ustvarjalnega interesa in forma, ki dokaj neselektivno posreduje vsebinsko-strukturne ravni, na koncu zapelje v utrujajoč percepcijski napor.

OCENA

Gledališka uprizoritev

Ivo Svetina: *Stolp*
režija Silvan Omerzu, SMG,
Lutkovno gledališče Ljubljana
in Umetniško društvo KONJ
prva ponovitev 9. 11. 2011

DELO, petek 11. 11. 2011, kultura str. 18.